

הישיבה המאה-ושלושים-ושבע של הכנסת השישית

יום שלישי, ו' שבט תשכ"ז (17 ינואר 1967)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.06

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מוזכיר הכנסת מ. רוזטי :

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מחבד להודיע כי היום הונח על שולחן הכנסת: דו"ח על החקלאות — עם הדיון בחוק התקציב לשנת 1967/68 — מטעם משרד החקלאות.

היו"ר ק. לוז :

אני מחבד לפתוח את ישיבת הכנסת. תחילה נשמע הודעה מפי מוזכיר הכנסת על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. שאלות ותשובות

3. עזובה למרגלות אנדרטת זכרון
בנס-ציונה

חבר-הכנסת ש. שורש שאל את שר הבטחון ביום כ"ד בכסלו תשכ"ז (7 בדצמבר 1966):

בעתון "מעריב" מה' בדצמבר 1966 התפרסמה רשימה של מ. סיר "ללא יראת כבוד". באותה רשימה נכתב בין היתר: "...מחיריה ומעציבה אלף מונים היא העובדה שאותה פינת זכרון הפכה למחארה ציבורית. פשוטו כמש" מעו: גללי אדם וצחנה למרגלות אנדרטה, שהוקמה בעיניים מושפלות ובגרונו נשנקים לזכרם של סגן-אלוף ושני קצינים ווטרים". ואותה רשימה מסתיימת במשפטים הבאים: "מה שקורה סביב האנדרטה שבמבואות נס-ציונה הוא אות-קלון לערכי החינוך שלנו, הוא מחווה של גסות-רוח מירבית אל מול דממת האבילים. הסתלקו משם כנולטים מפני חלום רע".

ברצוני לשאול את שר הבטחון:

1. מי אחראי להחזקת האנדרטה במצב עגום זה?
2. באילו פעולות עומדת לנקוט היחידה להנצחת החייל של משרד הבטחון לחיקון הדבר?

סגן שר הבטחון צ. דינשטיין :

האנדרטה לזכר סגן אלוף נמצאבי ושני קצינים נוספים הוקמה על-ידינו בנס-ציונה על שטח שהוקצה על-ידי המועצה המקומית לגן ציבורי, מכספי המנוח ותרומות ידידיו. המועצה המקומית נס-ציונה קיבלה על עצמה את שחילת השטח סביב האנדרטה והחזקתה, ואמנם כן עשתה משך כל השנים.

עם שינוי מתאר השטח והפיכתו לאזור תעשייתי נמכר המגרש, עליו הוקמה האנדרטה, לבית-חרושת פרטי, ללא ידיעתנו.

המועצה המקומית בנס-ציונה ביקשה מאתנו רשות להעתיק את האנדרטה למקום אחר. המקום שנבחר על-ידי ראש המועצה ומנהל המחלקה להנצחת החייל הוא בגן-הגיי בורים שברחוב וייצמן במרכז המושבה.

המועצה המקומית יצקה את היסוד במקום החדש ועשתה הכנות להעברת האנדרטה. כעת פרסמה המועצה המקומית מכרז בין קבלנים על העתקת האנדרטה למקומה החדש. המחלקה להנצחת החייל הקציבה למועצה המקומית השתתפות בסכום של 1,500 לירות. בתאריך 1 בינואר 1967 נסחט המכרז שפורסם בין הקבלנים והעבודה נמסרה לקבלן לביי

היו"ר ק. לוז :

אני מבקש את סגן שר הבטחון לעלות לדוכן ולהשיב לשאלות.

1-2. עריכת צילומים במחנות צה"ל
על-ידי הטלוויזיה הגרמנית

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר הבטחון ביום כ"ג בכסלו תשכ"ז (6 בדצמבר 1966):

בעתון "למרחב" מ' בדצמבר 1966 התפרסם מאמר מערכת תחת הכותרת "הופעה פסולה" ובו נאמר בין היתר: "ישראל קשרה עם גרמניה קשרים מדיניים בלבד. אם יחידים מבקשים להירתם לנסיונות לפתח קשרי תרבות בין שני העמים, בלי לתת את הדעת על השימוש המדיני שיעשה בכך הצד השני, אין הם מייצגים את ישראל. אולם שום גוף רשמי וצה"ל על אחת כמה וכמה, אינו יכול להיות משוחרר מכל סייג בתחום זה. אם, אמנם, אין זו הפעם הראשונה שהטלוויזיה הגרמנית עורכת צילומים במחנות צה"ל, מן הדין שתהא זו הפעם האחרונה".

כרישה של המאמר מציגה מערכת "למרחב" שתי שאלות — והנני מבקש מכבוד השר להשיבני:

- א. על דעת מי מתירים לטלוויזיה הגרמנית לערוך צילומים במחנות צה"ל?
- ב. על דעת מי התיר דובר צה"ל למפיק גרמני לצלם את הופעותיה של להקת פיקוד המרכז והרביעיה הקאמרית בשביל הטלוויזיה הגרמנית?

חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר הבטחון ביום כ"ג בכסלו תשכ"ז (6 בדצמבר 1966):

בעתונות נתפרסמה ידיעה, כי הטלוויזיה הגרמנית ערכה צילומים במחנות צה"ל וכן שדובר צה"ל התיר למפיק גרמני לצלם את הופעותיה של להקת פיקוד המרכז והרביעיה הקאמרית בשביל הטלוויזיה הגרמנית.

על דעת מי ניתן ההיתר הנ"ל?

סגן שר הבטחון צ. דינשטיין :

זו תשובתי לשתי השאלות, של חבר-הכנסת מיקוניס ושל חבר-הכנסת ארזי, והיות בתוכן:

ההיתר ניתן על סמך החלטת ועדת השרים לעניני בטיחות, המחירה ביקורי עתונאים גרמניים במופעים טכסיים וכן במיתקני חינוך ותרבות של צה"ל.

1. האם קיימים גגונים בתחנות ההסעה לחיילים?
2. האם כלול מעיל-גשם בצידו האישי של החייל והחייל?

סגן שר הבטחון צ. דינשטיין:
לשאלה 1: בתחנות ההסעה לחיילים הוקמו על-ידי הוועד למען החייל סככות המתנה הבנויות בטון טרום. סככות אלו מהוות מסתור מגשם ומשמש ויש בהן אף ספסלי ישיבה. לשאלה 2: בתקן הצידו האישי של החייל והחייל לא נכלל מעיל-גשם, להבדיל מצידו יחידתי המנופק לחיילים לצורכי מילוי חפצים. פקודת מטכ"ל 330501 קובעת, כי מעיל-רוח ומעיל-גשם מותרים בלבדיה, אף שאינם מנופקים על-ידי צה"ל, במידה שהם בעלי גזרה צבאית ובצבע חאקי.

6. תקרית בשעת עצירת חייל על-ידי שוטרים צבאיים

חברת-הכנסת מ. ידיד שאל את שר הבטחון ביום ט"ז בטבת תשכ"ז (29 בדצמבר 1966):

בעתונות התפרסמה ידיעה על תקרית שאירעה בנס' ציונה, בה הוכה חייל בידי שני שוטרים צבאיים. לפי עדויות אורחים, שנכחו בשעת התקרית, היכו אנשי המשטרה הצב' אית, סמל ורבי-טוראי, את החייל עד זוב דם.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם הידיעה נכונה?
2. האם מרשה החוק למשטרה הצבאית להשתמש בכוח ובאכזריות כלפי חיילים?
3. האם נחקרה התקרית ומה היו תוצאות החקירה?
4. מה חושב כבוד השר לעשות כדי שמקרה כזה לא יישנה?

סגן שר הבטחון צ. דינשטיין:

1. הידיעה כפי שפורסמה ב"מעריב" אינה נכונה. היה מקרה שכאשר חייל סירב להילות אל השוטרים שעצרוהו בהתאם לסמכותם, הם נאלצו למשוך אותו לתוך מכוניתם, אך הוא לא הוכה.

2. החוק מרשה למשטרה הצבאית להפעיל כוח במקרה של הכרח בביצוע מעצר, אך רק כוח סביר לביצוע המעצר, ועל כן יש פקודות מפורטות. אסורה.

3. התקרית נחקרה והוסק שאין כל מקום לנקוט בצע' דים נגד השוטרים הצבאיים. אף החייל לא התלונן שהוכה.

7. סידורי תחבורה לחיילים

חברת-הכנסת א. רויאל-נאור שאלה את שר הבטחון ביום ט"ז בטבת תשכ"ז (29 בדצמבר 1966):

חיילי צה"ל הגרים בירושלים נאלצים להגיע ברגל אל התחנה המרכזית, למועד צאת האוטובוס הראשון — וזאת משום שהאוטובוס העירוני אינו יוצא משכונות העיר בשעה מתאימה.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיבני על השאלות הב' אית:

1. האם ישנה אפשרות להשפיע על חברות התחבורה להעמיד אוטובוסים בקוים מהשכונות המרוחקות, בשעת בוקר מוקדמת, על מנת שיגיעו אל התחנה במועד צאת האוטובוס הראשון?

2. אם אין אפשרות כזאת — האם יורה כבוד שר הבטחון להעמיד רכב צבאי על-ידי קצני הערים למטרת הסעת חיילים כזו?

צוע. אנו מקווים שהאנדרטה תועתק תוך הימים הקרובים למקומה החדש.

4. שיקום כלכלי לחיילים משוחררים

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר הבטחון ביום ט' בטבת תשכ"ז (22 בדצמבר 1966):

ב"מעריב" מיום ו', 9 בדצמבר 1966, התפרסמה כתבה על היורדים הישראליים בקנדה. בידיעה זו מסופר על ארבעה צעירים שמיד עם תום שירותם בצה"ל ירדו לקנדה.

אודה לכבודו אם יואיל להשיבני:

1. האם נעשית בצה"ל פעולה של הכוונה ועזרה בשי-קום חיילים משוחררים?

2. אם כן — כיצד נעשית פעולה זו?

3. מה מצב אפשרות הקליטה של חיילים משוחררים בעבודה בימים אלה?

4. מה בדעת משרדו לעשות על מנת להגביר את הפעולה של קליטת החיילים המשתחררים מצה"ל?

סגן שר הבטחון צ. דינשטיין:

לשאלה 1: כן, מאז קימת במשרד הבטחון יחידה להכוונה חיילים משוחררים לצורך שיקומם הכלכלי.

לשאלות 2 ו-3: פעולת ההכוונה מתחילה כשלושה חודשים לפני מועד השחרור, על-ידי פרסום חומר הסברה, בכתב ובעל-פה, בין העומדים להשתחרר, על האפשרויות של הכשרה מקצועית, תעסוקה, השלמת השכלה, הקלות כענייני דיור וכיוצא בזה.

חיילים משוחררים שסומך לפני התגייסותם היו מועסקים כעובדים, זכאים בהתאם להוראות חוק חיילים משוחררים (החזרה לעבודה), תש"ט—1949, לחזור למקומות עבודתם הקודמים. חיילים משוחררים אחרים מופנים באמצעות שירות התעסוקה למקומות עבודה בהתאם להכשרתם המקצועית ונתונייהם האישיים, והם זכאים במשך שישה חודשים להתקבל לעבודה ללא תור. במקרה שאין אפשרות לקלטם בעבודה סדירה, זכאים הם לשלושה חודשים תמימים של עבודה יוממה. כן מופנים חיילים משוחררים חסרי מקצוע לקורסים מקצועיים שונים הנערכים על ידי משרד העבודה, או להשתלמות מקצועית במוסדות מתאימים אחרים, תוך הבטחת הוצאות קיום במשך הקורס לאלה הנוקטים בזה.

לשאלה 4: א) משרד הבטחון עושה להגברת הפניית חיילים משוחררים חסרי מקצוע לקורסים מקצועיים; ב) משרד הבטחון מעודד בעלי מקצוע שלא נקלטו בעבודה לנצל תקופה זו להשתלמות ולהעלאת רמתם המקצועית תוך דאגה לקיומם בתקופת ההשתלמות; ג) חיילים משוחררים שיהיו מעוניינים בכך יופנו לעבודה ולהשתלמות במשקים של התינוקה הקיבוצית; ד) משתדלים לקיים מעקב אינדיבידואלי אחרי קליטתם של חיילים משוחררים תושבי אזורי פיתוח וכן חיילים משוחררים קשי-סידור באזורים אחרים.

5. סככות בתחנות הסעה לחיילים; היתר לחיילים ללבוש מעיל-גשם

חברת-הכנסת ג. פלד שאל את שר הבטחון ביום ט' בטבת תשכ"ז (22 בדצמבר 1966):

בעונת הגשמים נראים חיילות וחיילים בכבישים כשהם מצפים להסעה או "לטרימפ" ללא הגנה מפני הגשם.

הריני מתכבד לשאול:

חוברת י"ד, ישיבה קל"ז

— שאלות ותשובות (דינשטיין, רויאל-נאור, לוי, לוז); הודעת הממשלה על מצב הבטחון (לוז), אשכול —

נוספות לפי הצורך. בעבודה רגילה במשרדים, וכן בזמן יציאה מהמחנות, אינן רשאיות ללבוש מכנסיים ארוכים, ואין כוונה לשנות הפקודות בנדון ולאפשר לבישת מכנסיים ארוכים בכל עת.

לשאלה 2: תלבושתן של החיילות, לרבות פריטי לבוש, נקבעים בתיאום מלא עם קצינת הח"ן הראשית ומפקדת קצין רפואה ראשי. פריטי הלבוש שחובה ללבושם מנוסקים עלידי צה"ל, אולם קיימים גם פריטי לבוש שלבישחם היא רשות.

9. תקרית בשעת עצירת חייל עלידי שוטרים צבאיים

חברת הכנסת ד. לוי שאל את שר הבטחון ביום ט"ז בטבת תשכ"ז (29 בדצמבר 1966):

ב"מעריב" מיום י"ג בטבת תשכ"ז התפרסמה ידיעה שלפיה הוכה חייל בידי שוטרים צבאיים לעיני אורחים, כשני סו האורחים להתערב, נדחו בגסות עלידי המשטרה.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. הנכונה העובדה דלעיל?

ב. אם כן — האם נחקר הענין ומה הן המסקנות שהוסקו בעקבות החקירה?

סגן שר הבטחון צ. דינשטיין:

שאלה זו זהה עם שאלתו של חברת הכנסת ידיד בענין זה, ועל כן אני חוזר על התשובה:

1. הידיעה כפי שפורסמה ב"מעריב" אינה נכונה. היה מקרה שכאשר חייל סירב להילוות אל השוטרים שעצרוהו בהתאם לסמכותם, הם נאלצו למשוך אותו לחוץ מכניחם, אך הוא לא הוכה.

2. החוק מרשה למשטרה הצבאית להפעיל כוח במקרה של הכרח בביצוע מעצר, אך רק כוח סביר לביצוע המעצר, ועל כך יש פקודות מפורשות. אכזריות — אסורה.

3. התקרית נחקרה והוסק שאין כל מקום לנקוט בצע דים נגד השוטרים הצבאיים. אף החייל לא התלונן שהוכה.

היו"ר ק. לוז:

אני מודה על התשובות.

ג. הודעת הממשלה על מצב הבטחון

מעל במה זו הבעתי תקווה, שמועצת הבטחון תגבש דעה, אשר תכיר באחריות ממשלת סוריה למצב שנוצר ולסכנות הנובעות ממנו, ותטיל השפעתה המרסנת על סוריה. בגלל הווסו הסובייטי לא נתקבלה, כידוע, החלטה במועצת הבטחון. אולם רוב חברי המועצה תמכו בהצעת החלטה המביעה צער על התקריות שהביאו לידי הגשת תלונתנו למועצת הבטחון ואשר גרמו לאבדן חיי אדם. הצעה זו גם הומינה את ממשלת סוריה להגביר את האמצעים למניעת תקריות בגבול.

תוך כדי הדיון במועצת הבטחון נמשכה התוקפנות הסורית. אנו התאורנו בסכנות לחוצאות דיון זה, שלצערו נמשך שלושה שבועות. לאחר סיום דיוני המועצה שר במשך שבעה שבועות, בערך, רוגע יחסי בגבול הצפוני. יש גירסאות שונות לסיבותיה של רוגע ארצי זה, ולא אכנס לפירוטים ולניחושים.

סגן שר הבטחון צ. דינשטיין:

1. לא נעשה ניסיון מצד צה"ל להשפיע על חברות התחבורה.

2. יש להניח שבשכונות מרוחקות של הערים הגדולות קיים קושי לחיילים להגיע לאוטובוס ראשון היוצא מהעיר, אך יש להדגיש כי אין כל אפשרות לצה"ל לדעת מראש — אם, כמה, איפה ומתי יהיו חיילים כנ"ל שיוקדקו לשירות האמור.

3. בגלל הפיזור הרב והבלתי־ידוע של המקומות שבהם מתגוררים החיילים בבואם לחופשה, וההבדלים בשעות שעי להם להגיע חזרה ליחידותיהם הנמצאות במקומות שונים, אין גם כל אפשרות להעמיד למטרה זו רכב צבאי.

4. בדרך כלל נקבעת שעת שובם של החיילים היוצאים לחופשה רבע־שנתית או חופשת שבת ארוכה במועד כזה שיאפשר להם להגיע מביתם ליחידתם בזמן. סידורים מיוחדים להסעת חיילים לחופשה וממנה נעשים מדי פעם, אולם רק לגבי יציאות מאורגנות של חיילים מקורסים, יחידות מיוחדות, וכן לקראת החגים.

8. תלבושת חורף לחיילות

חברת הכנסת א. רויאל-נאור שאלה את שר הבטחון ביום ט"ז בטבת תשכ"ז (29 בדצמבר 1966):

החיילות בצבאנו מקבלות כחלק מצויד האישי גרביים קצרים בלבד. תלבושת החורף מחייבת הצאת ורק בעת אימונים או שמירה מותר לקרן ללבוש מכנסיים. ברור שבת קופת החורף אין גרביים קצרים מספיקים להגנה מפני הקור; התוצאה היא שחיילותינו סובלות מהקור.

אודה לכבודו השר אם יואיל להשיבני:

1. האם יורה כבוד השר על כך שהיא מותר לחיילות ללבוש מכנסיים ארוכים בכל עת?

2. האם יורה כבוד השר לספק כחלק מצוידן של חיילותינו גרביים ארוכים?

סגן שר הבטחון צ. דינשטיין:

לשאלה 1: בתפקידי שמירה, אימונים, סיורים ותפקידים דומים רשאיות חיילות ללבוש מכנסיים ארוכים. כן רשאיות קצינות הח"ן להתיר לבישת מכנסיים ארוכים בתעסוקות

היו"ר ק. לוז:

אנו עוברים לסעיף י"ג של סדר־היום: הודעת הממשלה על מצב הבטחון. רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש־הממשלה ל. אשכול:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. על המצב בגבול סוריה — ישראל דיברתי לאחרונה כאן לפניכם ב־17 באוקטובר 1966. דברי אז נאמרו כאשר במועצת הבטחון התקיים דיון על תלונתנו נגד מעשי התוקפנות של סוריה, שהגיעו לשיאם ברצח עלידי מיקוש בשער־הגולן. הסבנו אז את תשומת־לב הפורום הבינ־לאומי לשמירת השלום, לעובדה שמאז ינואר 1965 בוצעו כשישים פעולות חבלה ופיגועה בישראל. בשבועות שקדמו לפנייה למועצת הבטחון החריפה התוקפנות משטח סוריה. בדברי אז עמתי בהרחבה על המדיניות הסורית, שדובריה מכריזים כי פעולות החבלה הן פעולות חוקיות ואין מחובתה של סוריה להפסיקן, אלא לעודדן ולחזקן.

עיבוד שטחים מסויימים. כולם נובעים ממדיניות איבה סורית, המבקשת להתנכל לנו ככל שידה מגעת.

רבותי, בגלל ההתפתחויות עד כאן ובגלל הסכנות הכרוכות במצב, מצאתי לנכון לשתף את הכנסת בדיעה על המתרחש. פעולתנו הראשונית והמיידית היתה לסכל מוזימת הצבא הסורי המכוונת להפסיק פעולות חקלאיות לגיטימיות מצדנו, ורצוננו להטיל אימה על ישובי הגבול. בתגובתנו הוציא צה"ל מכלל פעולה לפחות שלושה טנקים. את פעולתו זו ביצע צה"ל תוך כשרון הראוי לציון, מלוא מאמץ בן למנוע אסקלציה. כאשר שותקה על ידינו פעולת ההתגרות של הצבא הסורי והובטח המשך הפעולה החקלאית הסדירה וכן הוסר האיום על הישובים — פנו הסורים שוב לעיבוד פעולות המיקוש והחבלנות, וכך אירע מה שאירע במישב דישון. בליל שבת — 13 בינואר — חדרו חבלנים לישוב והניחו חמשה מטענים, שניים מהם התפוצצו וגרמו נזק למכון המים, שלושה מהם הצלחנו לפרק. כן השאירו מיקושי נעלי, שאחד מהם התפוצץ למחרתו במגנש הכדורגל וגרם להרג אחד ושני פצועים.

אדוני היושב ראש, הרשני נא להביע מעל במה זו תנחומים והשתתפות באבל משפחת ההרג ובאבלם של תושבי מושב דישון והישובים בסביבה.

אם נמנענו מלהגיב מיד, הרי זה רק משום שבהתאם למדיניותנו היסודית אנו מבקשים למצות כל אפשרות מדינית-דיפלומטית לריסון תוקפנות בכל צורה שהיא. מדיניות זו נעוצה בעובדת יסוד אחת, שפני ישראל לשלום וכי אנו נזקקים לכוח הגנה והרתעה כשמתברר שדרך ההשפעה והריסון אינה מניבה פרי.

בימים אלה העמדנו את המעצמות — גם בפניות בצניעות המקובלים וגם על-ידי פניות מיוחדות — על חומרת המצב ועל מקור המתחות. מיד כאשר נתקבלה פנייתו של המוזכר הכללי לקיים פגישה ישראלית-סורית — נענינו. בימים הקרובים יתברר אם האו"ם והמעצמות יגלו יכולת לרסן את המשק. מכל מקום, צריך להיות ברור גם לעולם וגם לשליטי סוריה, כי על המשך תוקפנות, בכל צורה, מצד כוחות סדירים ומצד חבלנים — גניב לפי הנסיבות ולפי ההכרח.

אם אין סוריה רוצה בכריתת חוזה שלום של קבע, לא נוכל לכופף זאת עליה. אף אם היא חושבת שתוכל להתפרע על הגבולות, מענינו ומענין העולם השוחר לשלום להבהיר לסוריה כי דבר זה לא יותן לה.

רבותי חברי הכנסת. המצב חמור ורציני ואין להקל בדבר. אנו מדרשים לכוננות ולעמידה על המשמר. אני מניח, שהכנסת תרצה לקיים דיון על הודעה זו. אין לממשלה כל התנגדות לכך.

היו"ר ק. לוז:
תודה רבה.

הדיון על הודעת ראש הממשלה יתקיים ביום שלישי הבא. ועדת הכנסת קבעה לדיון זה ארבע שעות.

כין כך ובין כך, זה שבועיים ימים שאנו עומדים שוב מול גל חדש של תוקפנות סורית. תוקפנות זו, שהביאה גם לשפיכות דמים ולקרבות אדם, איננה חד-גונית בצורתה, בהיקפה ובמקומות התרחשותה. היא כוללת יריות על חקלאים וישובים, הפגזות שטחים ישראליים בשטח המפורז ומחוצה לו, במרגמות ובטנקים, פעולות צבאיות ישירות, וחרידות מחבלים בהסתר, יריות על סירות בכנירת ועל דייגים, חבלות במיתקי מים, ולבסוף אף מיקוש נפשע ורצחני במגרש כדורגל.

נוצר רושם שהסורים פועלים בשתי ורועות: ורוע גלויה צבאית, על אביזריה, מצד אחד, ומצד שני נשענים הם גם על פעולות ומעודדים פעולות של קבוצות חבלנים למיניהם.

כפי שציניתי לא פעם בכנסת, ממדיניותנו היא בלכולם ולהרתיע את הרוקפן, תוך מיצוי מלוא האפשרויות המדיניות לפני כן.

במשך שבועיים אלה של התוקפנות הצבאית והחבלנית של הסורים הגשנו ארבע איגרות למועצת הבטחון. היום הורינו שוב את ראש משלחת ישראל להגיש איגרת נוספת על המיקושים באדמית ובתל-עזר. הפנינו דרך קבע תשובות לב מנגנון משקיפי האו"ם כאן. עמדנו במגע הדוק עם מוכירות האו"ם בניירורק. העמדנו את המעצמות הגדולות על חומרת הגוברת והולכת של המצב. שלישום נקט המוזכר הכללי של האו"ם צעד חורג מן השיגרה, ופנה לסוריה ולישראל בבקשה דחופה להימנע מכל פעולה צבאית אשר תביא לידי התנגשות מזוינת. כן פנה המוזכר הכללי בקריאה להסכים ללא דיחוי וללא תנאים מוקדמים להצעת הגנרל בול לקיים פגישה יוצאת מגדר הרגיל של ועדת שביית הנשק הסורית-ישראלית לדיון, לפי סדריום מוסכם מראש, במגמה להגיע לידי הבנה בקשר לשאלות העיבודים באוורים, אשר בהם התרחשו תקריות בשבועות האחרונים. כן אומר המוזכר הכללי בפנייתו כי הוא יעץ לגנרל בול לנקוט כל צעד שבתחום סמכותו, לרבות חיזוק צוות המשקיפים משני הצדדים של הקו, כדי להבטיח הפסקת ריכוזי כוחות ולמנוע התנגשות צבאית רחבת-ממדים.

אנו יודעים להעריך את דאגתו של המוזכר הכללי של האו"ם. אך עם כל הכבוד וההערכה, לדאגתו הכנה לשלום באזורנו, עלינו לציין תמיכתנו על כי פנה בלשון שווה לישראל הנתקפת ולסוריה התוקפת, ועל כי באיגרתו לשתי הממשלות ובהודעתו למועצת הבטחון לא מצא לנכון להצביע על שורשה של הבעיה, שהוא: מדיניות האיבה והתוקפנות של סוריה כלפי ישראל, וכן — על כי התעלם משרשרת ההתגרויות הנמשעות וחסרות האחריות של סוריה, שגרמו למתיחות מסוכנת באזור.

המתיחות הנוכחית אין יסודה בחילוקי-דעות דווקא לגבי שאלות זכויות של עיבודי קרקע. התוקפנות הסורית החלה לפני עונת הזריעה, ולא רק בשנה זו, וגמשיכה אחריה, בנושאים ובאזורים שאין להם כל נגיעה לענייני עיבודים: יריות בכנירת, הפגזות חוות גוטר, הנחת מוקשים במגרש כדורגל. אין באלה דבר או חצי דבר לענין ויכוח על

חוברת י"ד, ישיבה קל"ז

— חוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה; חוק לתיקון פקודת רופאי שיניים (מס' 4) (לוח, רטאלי); חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (ביטוח מפני אבטלה) (לוח, מיקוניס) —

ד. חוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה, תשכ"ז — 1966 ; חוק לתיקון פקודת רופאי שיניים (מס' 4), תשכ"ז — 1966 • (קריאה ראשונה)

הי"ר ק. לזו :

של רופאים — והמספר הכולל הדרוש הרי איננו גדול — שיסכימו לעבור לענף זה ולא נודק לרופאי שיניים שימלאו מקומם של רופאים מומחים?

המחסור בכוח-אדם מקצועי בענף רפואי זה מביא אותנו לשתי שאלות-יסוד בשהטח זה — לשאלת ירידתם של רופאים מהארץ או הישארותם של מסיימי לימודי הרפואה בארץ לימודם, ישראלים צעירים, היוצאים לבקש מולם במקומות נכר ועתידים להתחרט בעצמם ולייאש אחרים.

יש להרהר גם בשאלת תכנון התקנים הרפואיים בבתי-החולים ובמרפאות — תכנון התובע רביזיה בעוד מצד, בטרם נמוטט סדרי העבודה התקינים במוסדות הרפואה שלנו. אולם שתי השאלות הללו הן חשובות ונכבדות כשלעצמן ומבקשות עיון ובידור שלא בדרך אגב. כפי שאמרנו, אנו מסכימים לתיקון המוצע אם יתלווה לו תנאי מוגבל בזמן חירום.

חברי הכנסת, רק לכאורה נדמה שהתיקון המוצע בפקודת רופאי השיניים הוא תוצאה ישירה מהתיקון החדון בפקודת המתעסקים ברפואה, ולכן כרכו את הדיון כאילו זה דבר אחד. אולם לא כן הדבר. בתיקון לפקודת המתעסקים ברפואה נאמר בסעיף 3ב: „מי שניתן לו רשיון לעסוק באנסתזיולוגיה כאמור בסעיף 3א, רשאי לעסוק בהרדמה במוסד רפואי או ביחידה רפואית שבשירותם נמצא מומחה באנסתזיולוגיה (הרדמה), כפי שנקבע בתקנות. באותם סוגי הרדמה שקבע לו המומחה; אולם רשאי הוא לעסוק גם בסוגי הרדמה אחרים בהשגחתו האישית של המומחה“. עד כאן הציטוט מן החוק. ואילו לפי התיקון המוצע לפקודת רופאי שיניים כבר נקבע בפרק 1 ומפורשות, שבהרדמה החדרשת ברפואת שיניים היא מאותם סוגי הרדמה שאינם זקוקים להשגחתו של המומחה. נוכל להסכים לתיקון זה אם בוועדה, שבה ידונו על שתי הצעות, תובא לפנינו חוות דעת מוסמכת של המועצה המדעית הרפואית, שאמנם כן הדבר. אחרת ספק אם מותר לנו להחליט על תיקון כזה.

הי"ר ק. לזו :

תשובת השד תבוא באחת הישיבות הבאות.

ה. חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (ביטוח מפני אבטלה), תשכ"ז — 1966 •• הצעת חבר-הכנסת ש. מיקוניס

הי"ר ק. לזו :

במקרה שאין הממשלה יכולה, מכל סיבה שהיא, לקיים זכות ראשונית זו, הרי חייבת היא להבטיח אמצעי קיום מינימליים לאלה שנשללה מהם זכות העבודה.

התיקון המוצע עליידי לחוק הביטוח הלאומי — ביטוח מפני אבטלה — תכליתו להבטיח סיוע למובטלים כדי קיום אלמנטרי, להם ולבני משפחותיהם, ולמנוע מהם חרפת רעב. ההתמדה שחלה במצב האבטלה בחודשים הראשונים בכל אזורי הארץ ובענפי ייצור ושירותים שונים מוסיפה יתר תוקף לצורך החיוני בתקיפת חוק ביטוח מפני אבטלה, הנהוג

אנחנו עוברים לסעיפים ג' וד' לסדר-היום: חוק לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה, תשכ"ז—1966, וחוק לתיקון פקודת רופאי שיניים (מס' 4), תשכ"ז—1966, המשך הדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת רפאל.

יצחק רפאל (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסכמתנו לתיקון פקודת המתעסקים ברפואה — המוצע לפנינו — ניתנת בליט ברירה, באין די רופאים מומחים להרדמה, מחסור המשתק במקרים רבים את הפעולה הסדירה של המחלקות הכירורגיות. במוצע איפוא, בהצעה שהוגשה לנו עליידי שר הבריאות, פתרון לשעת חירום — עליידי הכשרת רופאי שיניים בקורס שנתי והפיכתם למרדמים. יודעי דבר סבורים, שאין הדבר מספיק. מקצוע האנסתזיולוגיה הוא מקצוע מסובך, חיי אנשים רבים נתונים בידיו. תקלה קלה בידי המרדים שמה לאל מאמצי המנחה. לכן נדרשת התמחות של שלוש שנים לפחות. אם אנו נאלצים, בליט ברירה, לנהוג אחרת, לפי המוצע לפנינו, הרי יש להגביל את השינוי לתקופת מעבר, לתת להסדר אופי ארעי ולא להפכו להלכה לדורות. נגביל את התיקון בפקודה לתקופת המחסור במרדמים מומחים.

לפתחה של ירידה ברמה מקצועית רובצת תמיד הסכנה של הידרדרות נוספת. כבר ניסה מישורו להכניס לדיון זה, ללא קשר לנושא החדון, את שאלת מרפאי השיניים. מי יודע למה אנו עולים להגיע אם לא נשים מחסום להקלות בקווליפיקציות המקצועיות הנדרשות.

מדינת ישראל, כמדינה מתקדמת בתחום הרפואה, חייבת לבקש פתרונות אחרים. נדרש תכנון יתר בחלוקה המקצועית בבתי-הספר שלנו לרפואה. מן הראוי לדעת כמה מתמחים עתה במקצוע ההרדמה, ואם אין אפשרות לכוון תלמידים נוספים לענף רפואי זה. הרי נחוצים מרדמים בבתי-החולים ולא במרפאות ובמקומות מרוחקים ממרכזי השתלמות רפואית — טענה הנשמעת לרוב בפי הרופאים כהצדקה לסירובם לשרת בערי עולים ובישובי ספר, טענה שתהיה אקטואלית במיוחד בשבועות הקרובים. בתשובה לתביעות הרופאים להגשמת המלצות ועדת גזיבין, האם לא יימצא מספר מספיק

(*) „דברי הכנסת“, חוב' י', עמ' 595.
(**) נוספות.

להקים ועדה חדשה, לסכם הנחות לביטוח מפני אבטלה. שר האוצר אמר בשבוע שעבר בכנסת, עם סיכום הדיון על התקציב, כי "לממשלה אין מדיניות של יצירת אבטלה", אך יחד עם זאת הביע ספקות בכל הנוגע לתוצאות המעשיות של ביטוח מפני אבטלה. זהו מין מעגליקסמים: הסכמה מילולית מצד אחד ואי־דיון למעשה מצד שני.

נוצר מצב שגם השוללים נאלצים להכריז כי "עקרוֹ ניה" אין להם דבר נגד ביטוח מפני אבטלה. אולם... וכאן מתחילה לפעול "אידיאולוגיה" שלמה בדבר "דת עבודה" ו"מוסר עבודה", בדבר אפשרויות ושל "ניצול לרעה" ו"המור" ליוציה" וכו', וכיצא באלה נימוקים התלשים מן המציאות הישראלית הריאלית. לא הייתי אומר שאין בין השוללים המעלים "תיאוריות" אלה גם בכנות וברצינות, אולם הייתי אומר גם כי הן משוללות יסוד.

צאו וראו: ביסוד ה"תיאוריות" מונחת למעשה החשדה כלפי רכבות מובטלים אשר נשללה מהם העבודה והפרנסה בעקבות מדיניות יצירת אבטלה, כי "נרפים המה", כי הם "מצפים" ממש לרגע "המאורש" שבו יוכלו להתרפק על קיצבת האבטלה ולוותר תמורתה על העבודה.

איזה מין אנאלפביתיות חברתית יש בכל האידיאולוגיה הזאת? איזה תמימות "קדושה"? יוצא כאילו מנגנון המדינה וההסתדרות, אותו מנגנון עצום, אין לו שום חשבון, אין לו שום ביקורת על מקומות עבודה ואפשרויות תעסוקה, והוא — המיסכן — המנגנון הזה, "יפול קרבן" לסחטני קיצבת האבטלה. אלה הדוגלים בתיאוריה הזאת בכנסת ובציבור נהגים גם לרמוז רמזות גסות ועדינות בערבויה לפי תוכנת מסויימת של פועלים מסויימים ושל חוגים מסויימים, עד כדי "התעמקות" במסורת ומנהג של דורות של "אי־חינוך לעבודה" כביכול...

למען האמת ולמען מניעת פירושים ופירושים מלאכרי־תיים ומוזיקים, יש לומר, כי גם אם מצויים מקרים של התחמקות מעבודה איפה אישם, וגם אם יימצאו אנשים אשר יעדיפו את הקצבה על פני העבודה, הרי אין זה טיפוס כלל וכלל לחברת העבודה בארצנו.

רק לפני שבוע קבע שר הסעד, בתשובתו להצעה לסדר־היום של חבר־הכנסת כהן־מגורי, כי "נתמך סעד הנכנס למעגל העבודה מעדיף להישאר בעבודה ולא לבחור בדרך של קבלת תמיכת סעד". קביעה זאת של שר ושל משרד, הקרובים מאוד לבעית אלה, רק מחזקת את טענתי נגד ההחשדה הכוללת כלפי מובטלים שיעדיפו, כביכול, קיצבת אבטלה על פני עבודה.

המגטיות של הרבים היא עבודה, עשייה, יצירה — אפילו במשטר הקפיטליסטי ההרסן את העבודה לעבודות. גם במשטר הנתון, בו קיימת שכבה נרחבת של בעלי הון טפיליים, אשר רק על חלק מהרווחים השמנים שלהם בשנת 1966 דיווח לנו לפני שבוע שר האוצר, גם כאן חייבת החברה הישראלית, ובשמה הממשלה, להבטיח קיום מינימלי למובטל ולבני משפחתו התלוים בו, על ידי חקיקת חוק מחייב.

ההתפתחות בישראל, מאז קמה ועד היום הזה, מלמדת כי הסיסמה "תעסוקה לכל דורש" לא עמדה במבחן. רק משטר סוציאליסטי משחרר את העמלים מהפגע החמור של אבטלה. אך נסיון ארצות הברית הוכיח כי פגע זה הוא בלתי־ממנע בתנאי האנרכיה הקפיטליסטית ומהורה אף אלמנט אורגני במבנה החברתי והממנע. אולם כל עוד אין אצלנו תנאים להבטחת "תעסוקה לכל דורש", כל עוד ניצבת בעיית

כבר מזמן בשורה של ארצות, כגון אנגליה, ארצות־הברית, נורבגיה, איטליה, יוון, ושבדיה, דניה, אירלנד, קנדה וכו'.

זאת לא הפעם הראשונה שסיעתנו הקומוניסטית מגישה הצעת חוק לביטוח מפני אבטלה. היינו הראשונים שהגישו הצעות כאלה לכנסת — ב־15 בינואר 1955, ב־28 בינואר 1959 וב־25 בדצמבר 1961. ההצעות האלה הורדו מסדר־היום או הועברו לוועדה, אולם לכולן היה עד היום הזה אותו גורל: קבורה. "אין לי כל ספק" — אמרה שרת העבודה דאז, גולדה מאיר, בעת הדיון ב־15 ביוני 1955 — "כי הכנסת השלישית תוכה לדון בשלב נוסף של ביטוח לאומי, אשר חלק ממנו יהיה בודאי גם החוק לביטוח מפני אבטלה". עיניכם הרואות: הננו כבר בכנסת השישית, ובתנאים של אבטלה המציגת ומתרחבת, אך חוק לביטוח מפני אבטלה טרם הפך למציאות. המצב הזה נוגד את המציאות החברתית בארצנו, את הנסיון של עשרות ארצות אחרות, ואף את חוות הדעת המוסמכות של הוועדה הבין־משרדית המשותפת למשרדי הבריאות, הסעד, העבודה והאוצר, בראשותו של מר קנב, אשר לפני 17—18 שנים המליצה על הכללת חוק ביטוח מפני אבטלה בחוק הביטוח הלאומי. עד היום הזה פוטר את עצמה הממשלה, בנימוקים מנימוקים שונים, מן האחריות הישירה למצבם של המובטלים ומשפחותיהם.

חברי הכנסת, חוק ביטוח מפני אבטלה, המוצע על ידינו, קובע כי יונתג בישראל ביטוח מפני אבטלה שיקף את כל העובדים, וכן כל מי שהגיע לגיל 16, אך למעט גבר שמלאו לו 65 שנים ואשה שמלאו לה 60 שנה. לפי הצעה זו, מבוטח אשר לא עבד שלושה ימים רצופים, מאחר שלא הוצעה לו עבודה על ידי שירות התעסוקה במקום מגוריו, וזאי לקיצבת מובטל לפי חוק זה. השיעור המוצע של הקיצבה יהיה מבוטס על שיעור דמי הפגיעה הדימיים בהתאם לתוספת הרביעית, לפי הדירוג דלקמן: 100% עבור נשוי עם ילד אחד לפחות; 75% לנשוי ללא ילדים, ו־60% לרווק. קיצבת האבטלה תשולם על ידי המוסד אשר יגבה את דמי הביטוח. שיעורי דמי הביטוח ייקבעו בתקנות באישור ועדת העבודה והכנסת, ובכלד ש־80% מדמי הביטוח על פי חוק זה ייגבו מהמעבידים החייבים בתשלום דמי הביטוח על פי החוק.

לפי דין־חשבון שירות התעסוקה, שנמסר בתחילת השבוע שחלף על ידי מר כוכבי במועצת השירות, צפויה החמרה נוספת במצב האבטלה באביב, לקראת חודשי הקיץ, שתעלה את מספר המובטלים לכדי שישים אלף איש, וזאת פרט לאבטלה החלקית, המקיפה אף היא מספר ניכר של שכירים. בזאת לפחות אין ביעינו חילוקי דעות ואין מקום לויכוח "אקדמי", אם כי איפה אישם מופיעות בקרב החוגים השליטים מגמות של טשטוש המצב החמור. מגמות כאלה הן פסולות מבחינה מוסרית והן הרות סכנות מבחינה חברתית. הן דרישה מצדקת יותר מאשר דרישת הלהט פשוטו כמשמעו, ואוי לשלטון המתעלם מכך בארץ של ניגודים לאומיים ועדתיים, בנוסף על הניגודים המעמדיים הטבעיים, על הפער המתרחב בין העשירים לבין הדלים. חשיבני כי קלות־ראש היא הימנעות הממשלה ממחן סיוע לאלתר למובטלים, אשר ברובם המכריע אין להם כל חסכוניות ליום שחור. אין צורך לחכות לואדי־סאליבים מטיפוסים שונים, גם בריכוזים תע־שייתיים, כדי להשכיל להתמצא במצב בכל חומרתו. ברצוני להזכיר כי בתקופה מסויימת גם בפלשתינה המנדטורית נאלץ היה הנציב העליון הבריטי, לורד פלומר, להיענות לתביעות המובטלים ולהקציב לצורכי סיוע כספי למובטלים כשלוש־מאות אלף לירות שטרלינג.

כנסת נכבדה, חברי ממשלה שונים מבטיחים לחקור,

מפני אבטלה והבטחת תעסוקה, ואמנם ב־21 בדצמבר אשתקד נתמנתה ועדה זו בראשותו של חבר־הכנסת ברעם ובהשתתפות חברי כנסת מסיעות הקואליציה והאופוזיציה; עובדי מדינה שביכולתם לתרום לבירור דריגיו של נושא זה; נציגי הארגון נים היציגים של העובדים ושל המעסיקים וכן כמה אישים בלתי־תלויים, שיריהם רב להם בענינים כלכליים וחברתיים.

קיימתי כבר בירור ראשון עם יושב־ראש הוועדה כדי לבחון את דרכי פעולתה וכדי להעמיד לחשותו את העזרה הטכנית והדרושה וכן אספקת חומר, עובדות ונתונים כלכליים על מנת שוועדה זו תעשה עבודתה מתוך ידיעת הנושא ומסקנותיה יתאמו את מנגמתייה החברתית וכורשה הכלכלי של המדינה. ועדה זו, כפי שידוע לכם, חברי הכנסת, הורכבה לאחר שהממשלה כללה הצעה זו במסגרת הקווים למדיניות כלכלית שהובאו לתשומת לבו של הכנסת עליזו ראש הממשלה. מכאן שלפחות לי יש הרושם, שלא בדומה לחבר־הכנסת מיקונים, שוועדה זו, גם עליי הרכבה האישי וגם עליי משקלה הציבורי, הביא לנו הצעות מגובשות לפתרון הבעיה. הכוונה לפתרון הבעיה בשתי הדרכים גם יחד: הבטחת תעסוקה לכל דורש ולכל זכאי, מזה, ופיצוי כספי במקרה שתקצר ידה של המדינה לספק את התעסוקה, מזה.

אינני יודע עם מי התווכח חבר־הכנסת מיקונים כאשר ניסה לסתור דעה מוטעית, שמתן מענקים או קיצבאות למובטלים שאין מספקים להם אפילו תעסוקה יוומה פירושו עידוד הנצלות והעצלנות —

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חזש):
הדברים נאמרו בבית זה לפני שנה בלבד.

שר־העבודה י. אלון:

— בעיקר שהראו עצמו ציטט חבר ממשלה בישראל — ואני מניח שחבר ממשלה שייך ל„חוגים השליטים“, מטבע לשוני החביב על חברי־הכנסת מיקונים, ולא רק עליו — הוא ציטט את שר הסעד שאמר את ההיפך ממה שטען חבר־הכנסת מיקונים.

העובדה שהממשלה החליטה עוד בטרם חוקק החוק להעמיד את סכומי הכסף הדרושים על מנת לתת מענקי אבטלה לאותם מובטלים שאין אפשרות לספק להם אפילו תעסוקה יוממה, לפחות, על המבצע הזה, שאיננו פשוט כליז ונזע למדיניות ממשית, ולא לדברים הנאמרים פה ושם, הרי אנו עומדים לבצע אותו דבר שמבקש חבר־הכנסת מיקונים להשיג באמצעות החוק.

מסרתי לפני כשבוע הודעה לעתונות, האומרת שהחל מ־1 באפריל 1967 נחתיל לשלם מענקי אבטלה אלאה מבין המובטלים שלא נוכל מסיבה זו, או אחרת לספק להם תעסוקה יוומה. כדי להכין את המבצע הזה, שאיננו פשוט כליז ונזע, כי הוא צריך להקיף את כל הארץ, מיניתי ועדה מצומצמת ויעילה, המורכבת משלושה גורמים, על מנת להכין את הקריטריונים הדרושים והסידורים הארגוניים המסופעים הכרוכים בביצוע החלטת זו. ועדה זו מורכבת מנציג משרד האוצר, משרד העבודה והמוסד לביטוח לאומי. אני תקווה שאמנם תעמוד להם חכמתם וחריצתם להשיב על כל השאלות האפשריות בנושא זה ולהמציא לנו את הקריטריונים האובייקטיביים והסידורים הארגוניים הנכונים על מנת לעמוד במשימה.

בדומה לדברי התשובה שלי להצעה רומה, שהובאה לפני הכנסת רק לפני כמה שבועות עליידי פיעת ר"ח, אני חייב לציין גם עכשיו, שלא אוכל להביע את דעתי

הקליטה של העליה, חייבת המדינה לדאוג לפרנסתם האלמני טרית של המובטלים מאונס. כל יבואו אלה המעלימים עין ואף מעודדים התפרקות בחברת המיליונרים הנוצצת, להטיף מוסר שבהחשדה לעובדים, למובטלים. יחשבו נא רגע על כך כי בשלושים־ושתיים מדינות בכל היבשות ומטיפוסים שונים הונהג ביטוח מפני אבטלה, והמצב שם לא הגיע ל„דמורליזאציה“ אשר בה כה מרבים להפחידנו בישראל.

יורשה לי, לשם הבהרה, לצטט את דבריו של נגיד בנק ישראל בנידון, שנאמרו בהרצאתו במועדון המסחרי והתעשייתי בתל־אביב ב־21 באוקטובר 1966. אלה דבריו: „אולם עד להפעלת מלוא מנגנון תעשיית היצוא והרכבתו על ידי הגברת כדאיותו כבושר התחרות בתקיפת המעבר, יש הכרח בדאגה מוגברת לגורל המובטלים. עבודות יוומות והחשת עבודות קונסטרוקטיביות שתוכננו לשנים הקרובות היא רצויה מבחינת, אך היא לבדה אינה פותרת את השאלה. יחד עם זה יש הכרח להניח את היסודות לביטוח נגד אבטלה, והסיבות לכך הן כדלקמן: (א) אין לסבול מצוקה או רעב בחברה הישראלית. הקימונו מדינת סעד, ואין מדינת סעד בלי ביטוח נגד האבטלה, זהו צו המצפון הסוציאלי שיש להגשימו בתנאים שנוצרו כרגע בארץ. (ב) עבודות יוומות לבדן אין בהן גמישות מספקת ואין אפשרות לארגון תמיד בזמן או במקום שבו נוצרה אבטלה בהיקף הדרוש. (ג) אם ברצוננו להגשים את מדיניות המיתון, המכוונת לשיפור מאזן התשלומים ולתעסוקה מלאה יותר, הרי דרוש לנו מרחב תמרון ידוע. קיום מובטלים שגם מינימום הקיום שלהם אינו מובטח, עלול להדוף אותנו לחידוש האינפלציה של ביקוש, להקמת מפעלים שסיכוייהם מופקפקים ולנקיטת מדיניות כלכלית המושפעת עליידי תופעות בלתי־רצויות, העלולה לגרום לשיבושים, עיוותים ושיגאות שיתנקמו בנו בעתיד. הביטוח נגד אבטלה יעניק למדיניות הכלכלית את מרחב התמרון הדרוש לה להגשמת משימותיה. (ד) הביטוח נגד אבטלה דורש מאמץ כלכלי־פינאנסי מהגבל ויש ביכולתנו לעמוד במאמץ כזה על ידי תשלום קטן בכרך של ביטוח והשתתפות הממשלה. (ה) לביטוח נגד אבטלה לטווח ארוך יש יתרון של מדיניות אנטי־מחזורית, כלומר הקרן צוברת כסף וסופגת כסף בזמן הגאות ומזרימה כסף בזמן השפל.“ — בזאת סימתי את הציטוט של דברי נגיד בנק ישראל.

הנה כי כן, חוק ביטוח מפני אבטלה נחוץ וחיוני לא רק מבחינת המצפון הסוציאלי, אלא גם מבחינת האינטרסים של המשק הלאומי, לפי דברי נגיד בנק ישראל.

אי לזאת, חברי הכנסת, אני פונה אליכם בקריאה להיענות לצורכי השעה הדוחקים, הכרוכים בסיקור נפש ממש, ולהצביע בעד העברת הצעת החוק הזאת לביטוח מפני אבטלה לדיון בוועדת העבודה של הכנסת, לשם טיפול פרלמנטרי נוסף. גם אם הממשלה מיתנה, או עומדת למנוע, ועדה לענין הגדול, המי יודע איזו במספר, לא תהיה בכך כל סתירה להצעה. דבר אחד ישלים את משימתו. אם גם תספק הממשלה מענקים כספיים מהאחד באפריל למובטלים, כפי שהודיעו על כך, הרי זה רק יאמת את הצורך הדחוף לפתור את הבעיה על ידי חקיקת חוק מיידית לביטוח מפני אבטלה.

הי"ר ק. לוו:
חשות הדיבור לשר העבודה.

שר־העבודה י. אלון:

כבוד יושב־ראש, כנסת נכבדה, בוודאי זכור לבית כי הודעתי בתשובה לשאלתה כי מיניתי, בעצה אחת עם ראש הממשלה, ועדה ציבורית־ממשלתית לבדיקת נושא הביטוח

מתבססת על הקווים הכלליים כפי שהכירו ראש הממשלה בנידון. אני מניח אפילו, שתקוותו של השר, שהוועדה תביא הצעה טובה, היא תקווה נכונה; השאלה היא רק — איזו הצעה טובה תביא הוועדה, כי יש כל מיני "הצעות טובות".

לחנן מערער ישר העבודה על דעתו בענין עמדתם השלילית של החוגים השליטים לביטוח מפני אבטלה. רק לפני שבוע-שבועיים, בעת הוויכוח על התקציב, הופיעו חברים חשובים מהמערך, השייכים כידוע לחוגים השליטים, והביעו את החששות האלה. זה שהבאתי היום בתור עד מסייע להצאתי את דבריו הטובים והנכונים של שר הסעד מראה, שאינני מתפש בנרות דיוקא את המומים. רבים מאנשי המערך, החל מ"הפועל הצעיר" וגמור בעתונים אחרים, טוענים, מתוך "פילוסופיה" שלמה, שלפיה אין לקבל חוק ביטוח מפני אבטלה, אינני נכנס לטעמים שלהם. יכולים להיות "טעמים" טובים ביותר. אנחנו רואים בכך נזק, גישה שאינה משרתת את הענין.

השר רצה לנחם אותנו בכך שמתחילים לשלם למובטלים מענקים החל מאחד באפריל, במקרה שלא יוכלו לספק להם תעסוקה. אנחנו מכירים את מחוסרי העבודה. אין להם חסכוניות. נשאלת השאלה: מדוע לא להתחיל בכך בחודש זה, מדוע לא להתחיל בכך בחודש פברואר או מארס? מדוע לא לתת מקדמות למחוסרי עבודה עוד לפני שנקבעו הקריטריונים? לא ייתכן שער האחד באפריל יהיו מחוסרי העבודה מהקריטריונים. אני רוצה לומר לשר העבודה, שלאור דבריו, אני שוב מלא חרדה לגורלו של חוק ביטוח מפני אבטלה. הרי בדברי תשובתי להצאתי אמר השר: לא אוכל להביע את דעתי המוסמכת של הממשלה לפני סיכום עבודת הוועדה. שאלתי היא: האם יש לכם דעה חיובית? שמעתי שיש דעה חיובית לגבי חקיקת חוק כזה. ואם כן, למה לא להעביר את הצעתי לוועדת העבודה של הכנסת לדיון מוקדם בה? מדוע לא יהיה טיפול פרלמנטרי נוסף בהצעת?

אני מניח, שוועדה כל כך גדולה, כפי שהורכבה עלייך שר העבודה, תביא בוודאי הצעות מעניינות. תצטרפו את ההצעות האלה להצעותי ומכל זה יחד יצא חוק ביטוח מפני אבטלה. כאשר הממשלה היא בדרך כלל בעד זה, כאשר כולם בדעה שצריך לפתור את השאלה, כאשר יש כוונות טובות וועדה כל כך רחבה, כאשר יש בחוכה אנשים שרבים מהם בוודאי רוצים בחוק — מה תקושי? למת צריך שר העבודה להטיל עכשיו טלאי על גבי טלאי ולומר: באפריל יתחילו לשלם; הוועדה עוד לא סיכמה, היא בוודאי חסכה; הממשלה בוודאי תחשב באופן רציני בעבודתה; ועל כן... הוא מציע להוריד זו הפעם הרביעית הצעת חוק ביטוח מפני אבטלה מעל סדר-היום. נצרך את ההצעה הזאת לעבודת הוועדה, ידון בהצעת יחד, יוחק חוק כולל לביטוח מפני אבטלה.

לכן אני מציע לכנסת לחייב את הצעת החוק הפרטית שלי ולהצביע בעד העברתה לוועדת העבודה.

היו"ר ק. לון :

רשות הדיבור לשר העבודה.

שר-העבודה י. אלון :

כבוד היושב-ראש. נכון הדבר כי בדצמבר 1961 מיניתי ועדה בראשותו של המנהל הכללי של משרד העבודה. מר מסר, וקראתי לה ועדת בוחן, שצריכה היתה ללמוד את הנושא ולהמליץ על הדרך לפתור את בעיית האבטלה האפשרית. ועדה זו עשתה עבודה מצויינת. הנחתי את המלצותיה על

המוסמכת והסופית של הממשלה בטרם סיימה ועדה ציבורית ממשלתית זו את עבודתה ובטרם הספיקה הממשלה לדון במלצותיה. שנית, כיוון שגם ללא חוק מקיימת הממשלה מדיניות של מאבק אקטיבי נגד האבטלה עליידי החשת קצב התיעוש והפיתוח, עליידי קידום עבודות ציבוריות בעלות חשיבות שיתרמו את תרומתן להרחבת מבנה התשתית של המשק והשירותים החיוניים, וכן עליידי ביצוע עבודות ציבוריות בכל חלקי הארץ, ובנוסף לכך קיבלה החלטה על מתן מענקים לאלה שלא יבואו על סיפוקם בדרך של תעסוקה יוממה — הרי אפילו על-פי מדיניות זו בלבד נתמחד עם הבעיה בהעדרו של החוק ולא נפגע בכוונותיהם של המובטלים.

מכאן שאני מעדיף לאפשר לוועדה לסיים את עבודתה כדרוש. היא תלמד את הענינים לימוד מקיף ותגיש המלצות שקולות. בעקבות המלצות הוועדה תוכל הממשלה לקבל החלטה, שתובא כמובן לידיעת הכנסת. אני כשלעצמי חיוני דעתי בפני יושב-ראש הוועדה, שיש לחוקק חוק להבטחת תעסוקה ולביטוח מפני אבטלה. נוסף לחומר שהמצאתי לוועדה ונוסף לעדויות שחברי הוועדה יגבו מנציגי ארגונים הנוגעים בדבר או אישים שונים, אמציא לוועדה את הצעות החוק הפרטיות שהוצעו לכנסת בנושא זה, בכללן הצעת החוק שהציע חברי-הכנסת מיקונים, על מנת שהצעות אלה תהיינה לגנן עיני הוועדה בבואה לדון בנושא זה. אני מניח שאם משהו מחברי הכנסת יבקש להופיע לפני הוועדה, חזקה עליה שהיא תשמע אותו ברצון, וזאת על מנת שגם השגותיהם של חברי הכנסת יבואו בכלל השיקולים, המסקנות וההמלצות של הוועדה.

אם כי בתוכן הדברים כמעט שאין חילוקי דעות בין מה שהציע חברי-הכנסת מיקונים וחברי הכנסת שקרמו לו לבין מה שאני אומר, אני סבור שיהא זה תואם את הנוהל הנכון אם הכנסת תסיר את הצעת החוק הפרטית מסדר-היום. נחזור לדון בכך עם הגשת ההמלצות של הוועדה הממשלתית ציבורית.

היו"ר ק. לון :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת מיקונים.

שמואל מיקונים (מק"י) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כל הכבוד לוועדה שמונתה עלייך שר העבודה, להרכבה, ולרצון הטוב שקדם להרכבת ועדה זו, — אבל היו כבר הרבה ועדות שגם כן לווו רצון טוב.

שר-העבודה י. אלון :

לא כו.

שמואל מיקונים (מק"י) :

ברצוני להזכיר לשר העבודה, כי בדצמבר 1961, בתשובה להצעתנו לחוקק חוק ביטוח מפני אבטלה, השיב במלים הבאות: "כיוון שיש בדעת משרד העבודה לבחון בעיה זו מתוך הכוונות הטובות ביותר, מבקש אני מן הכנסת להסיר את ההצעה מסדר-היום". זהו ציטוט מדויק מדברי שר העבודה. כוונת טובה ביותר לחוד — ומעשים לחוד. אינני יודע במה ובמי תלוי הדבר. אני בא לטעון בפני שר העבודה כנציג הממשלה, כבר היו כוונות טובות, גם עכשיו יש כוונות טובות. אני חושב שלאחרונה יש לממשלה כוונות עוד יותר טובות בנידון, כיוון שהמצב הוא חמור, כיוון שעוד לא היתה אבטלה בממדים כה גדולים עם רבבות מחוסרי עבודה. נכון שוועדה זו, שמונתה עלייך שר העבודה,

— חוק הביטוח הלאומי (תיקון) (ביטוח מפני אבטלה) (אלון, לוז); הצעה לסדר-היום (לוז, לורנץ, סורקס, מיקונים) —

הצורך לבין שוללי הצורך לפתור את בעיית המובטלים. הוויכוח הוא בין אלה המחייבים תעסוקה יוממה כאמצעי ראשוני, לבין שוללי תעסוקה יוממה. יש כלכלנים — ואני בטוח שלא תמיד מצטט אותם חבריהכנסת מיקונים כפי שעשה זאת היום — שמעדיפים ביטוח פסיבי מפני אבטלה מבלי לראות אם אתה, חבריהכנסת מיקונים, מוכן לקבל את דעתם בנושא זה. ובכן, על ענין זה הוויכוח. אך גם תעסוקה יוממה אינה משיבה על הבעיה. האם משיבה מן „החוגים השליטים“ או מן החוגים הבלתי-שליטים, מעלה על דעתו הרעבת אנשים? כשם שמיהו מאתנו אינו רוצה באבטלה שהיא כפויה עליו, כך איננו רוצים שבעת אבטלה יהיו רעבים בחוכנו.

באמרי שתשלום המענקים למובטלים ייעשה באחד באפריל, הכוונה כמובן לכך שהתשלום יהיה בעד חודש מארס ולא בעד חודש אפריל. אני מניח שחבריהכנסת מיקונים יסכים אתי שהדבר דרוש לא רק קריטריונים, אלא גם הכנות רציניות מאד. התקציב של שנת 1967/68 יממן כבר חודש אחד של שנת הכספים 1966/67. מכאן שבענין זה לפחות לא הצליח לחלוק על דעתי.

אני עומד על דעתי להסיר את הצעתו של חבריהכנסת מיקונים מעל סדר-היום.

הי"ר ק. לוז:

אנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת, להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדה; והשנייה, להסיר את הצעת החוק מסדר-היום.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת החוק של חבריהכנסת מיקונים לוועדת העבודה לא נתקבלה.

ההצעה להסיר את הצעת החוק של חבריהכנסת מיקונים מסדר-היום נתקבלה.

ו. הצעה לסדר-היום

חמישה ימי עבודה בשבוע

— בהתאם להבטחת שר העבודה —, והואיל וידוע לי, על יסוד הדיון הקצר שהתקיים לפני חודשיים, שרוב חברי הכנסת תומכים בעצם הרעיון של הנהגת חמישה ימי עבודה בשבוע, לא נותר לי אלא לבקש את חברי הכנסת שיתמכו בהצעה להעביר הצעה זו לוועדת העבודה.

בסיומי שאוכל לסמוך על זכרונם של חברי הכנסת, ואוכל לחסוך מכם ומעצמי חזרה על כל אותם נימוקים המחייבים חמישה ימי עבודה, כפי שהבאתי אותם לפני הכנסת עם הביא הצעתי לפני חודשיים. הפעם אסתפק בהגשת נימוק אחד מתוך שמונת הנימוקים שצינתי: „על ידי הנהגת שבוע עבודה של חמישה ימים תהיה חלוקת עבודה — —“

מרדכי סורקס (רפ"י):

ממילא עובדים כיום חמישה ימים בשבוע בגלל האבטלה.

שמואל מיקונים (מק"י):

האם ישלמו תגמול שישה ימים?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

— — — בין מספר גדול יותר של עובדים בתקופה של

שולחן הממשלה, בצירוף המלצה מצדי לחוקק חוק שכזה. אלמלא המהלך הפרלמנטרי התקין שהביא אותנו לבחירות כלליות בטרם הספיקה הממשלה, בגלל עומס עבודתה, לקבל החלטה סופית בדיון, כי אז ייתכן שהיינו נמצאים כבר בשלב זה או אחר של הכנות יותר מעשיות.

עם כינונה של הממשלה הזאת חזרתי והנחתי את המלצות ועדת מסר על שולחן הממשלה, בצירוף המלצה להסמיך את שר העבודה להכין הצעת חוק כזאת. הממשלה, בתיאום עם הארגונים הייצוגיים של העובדים והמעסיקים, סברה שהענין טעון דיון נוסף, וזכותה לעשות כן, ולכן הייתי מרוצה שהיה בידי להעביר החלטה על מינוי ועדה חשובה זאת, וצירפתי אל כתב המינוי של חברי הוועדה גם את המלצות הוועדה האמורה. מובן מאליי שהצעת אלה אינן מחייבות אותה, אבל אין ספק שהן תשמשנה חומר רציני לדיוני הוועדה החדשה.

כיוון שהעברת הצעת חוק פרטית לוועדה יש בה מעין הסכמה של הממשלה, ולאן דווקא של דושר המשיב, אעשה מעשה הנוגד את הסדר הטוב אם אסכים לכך. לא אמרתי שהממשלה כולה רוצה בחקיקה כזאת. הממשלה כולה רוצה לבחון את הענין בחינה רצינית. היא רוצה לבחון זאת גם מבחינת התועלת לפרט המובטל, גם מבחינת היכולת המשקית וכיוצא באלה. זכותה לעשות כן. ובכן, אמרתי שאהיה מרוצה אם אמנם תמליץ הוועדה על חוק משולב, שיחייב גם מתן תעסוקה וגם מענק באין תעסוקה.

אמנם לא שמעתי את כל הנואמים בוויכוח על תקציב המדינה, אך קראתי דברי נואמים שלא שמעתיים, וכאשר חברי כנסת או אנשי ציבור מן „החוגים השליטים“ מחוגים בלתי-שליטים, טוענים נגד ביטוח מפני אבטלה, נגד ביטוח פסיבי מפני אבטלה, הרי הם חרשים מכך שהדבר ינוצל לרעה על-ידי חלק של המובטלים. והראיה לכך שגם חבריהכנסת מיקונים אמר שאינו מוציא מכלל אפשרות שהיה ניצול כזה לרעה. האמת היא, שהוויכוח אינו בין מחייבי

הי"ר ק. לוז:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבריהכנסת לורנץ; חמישה ימי עבודה בשבוע. רשות הייבור לחבריהכנסת לורנץ.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כבוד היושבי-ראש, כנסת זכבדה. לפני חודשיים הבאתי לפני הכנסת הצעת חוק בדבר הנהגת חמישה ימי עבודה בשבוע. שר העבודה ורוב גדול של חברי הכנסת קיבלו באהדה גלויה את השקפתי בענין זה, ואני מצדי קיבלתי, אמנם בליט ברירה, את השקפתי של שר העבודה, שעדיין לא הגענו לאפשרות — וגם לא נגיע אליה בתקופה הקרובה — לחוקק חוק בדבר חמישה ימי עבודה בשבוע. אולם קיבלתי את האהרר של שר העבודה, שאביא הצעתי זו לפני הכנסת כהצעה לסדר-היום ולא כהצעת חוק, ואז יתמוך בהצעתי, ויציע להעבירה לוועדת העבודה שתדון בה מתוך גישה חיובית ומתוך מגמה להגיע לחמישה ימי עבודה בשבוע תוך הסכם מצדן בין העובדים והמעבידים.

לכן הבאתי הצעתי זו היום כהצעה לסדר-היום ולא כהצעת חוק. מכיון שתמיכת הממשלה להצעתי זו מובטחת מראש

מיתון יימצאו עובדים המועסקים במשרות מלאות ואף עובדים שעוד נוספות, ומאידך גיסא יימצאו רבבות מובטלים לגמרי. אמנם אינני תמים לחשוב שההצעה בדבר הנהגת חמישה ימי עבודה בשבוע היא מבחינת מטה קסם שיש בו כדי לפתור את בעיית האבטלה, אבל אין ספק שיש בה כדי לתרום תרומה כלשהי, הן על-ידי שהמפעלים לא ייאלצו לפטר עובדים, והן על-ידי שמפעלים קיימים ושיעברו לשבוע עבודה בן חמישה ימים יוכלו לקלוט עובדים מבין המובטלים; הגם שלא נעלם מעיני שישנם מפעלים, שמבחינה טכנית, מבחינת הציוד העומד להשתמש, לא יוכלו לעשות בחמישה ימים מה שהם עושים כיום בשישה ימים. תקוותי שהנהגת חמישה ימי עבודה בשבוע תצדיק את עצמה מכל אותן בחינות שציינתי בזמנו ולא רק בקשר לבעיית האבטלה הקיימת, שאנו מאמינים שהיא תופעה זמנית וחולפת. אם הנסיון יוכיח את עצמו, אם נראה הלכה למעשה, שהנהגת חמישה ימי עבודה לא תגרום לירידת תפוקת העבודה, אלא תביא לעלייתה, תפחית ימי ההיעדרות, תשפיע לטובה על היחסים שבין העובדים והמעבידים, תקל על העובדים מבחינה בריאית, חית, חברתית ותרבותית, ותאריך את כושר עבודתו של הפועל לתקופה ממושכת יותר — ואני תקווה ששר העבודה יראג למעקב יסודי אחרי כל ההתפתחויות בשטחים השונים הללו — הרי אז נוכל להנהיג חמישה ימי עבודה בשבוע גם במסגרת של חוק, כפי שהתכוונתי להציע בזמנו. אני מקווה שבמקרה זה, גם שר העבודה והממשלה לא יתנגדו להצעה זו.

כבוד היושב-ראש, נדמה לי שלא ניצלתי את כל זמני — תופעה ללא תקדים במסגרת ההצעה לסדר-היום. רבר זה מוכיח שאפשר להגיע לתפוקה טובה ולהישג גם בפחות זמן, כפי שאני מקווה שנשיג על-ידי חמישה ימי עבודה בשבוע.

הי"ר א. תלמי :

רשות הדיבור לשר העבודה.

שר-העבודה י. אלון :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אם כי בדעתי לברקש מן הכנסת להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת לורנץ לחודת העבודה, רואה אני חובה לעצמי על מנת למנוע טעות, להדגיש במלים ספורות שיש הבדל בין חפיסתי שלי ובין תפיסתי שלו בנושא זה. חבר-הכנסת לורנץ רוצה להגיע לכך שיונתג בארץ שבוע עבודה בן חמישה ימים לכל העובדים, או לפחות לרוב העובדים, על-פי חוק. הצעת החוק שאנחנו מעבדים במשרד העבודה מתכוונת לאפשר זאת בכל אותם המקרים, שהם לא מעטים, בהם יש הסכמה מלאה בין המעסיק לבין העובדים לעבור לחמישה ימי עבודה לשבוע, מתוך הנהגה שאותה תפוקה שהפיקו העובדים בכמעט שישה ימי עבודה — שהרי יום שישי הוא קצר — יפיקו בחמישה ימים, אפילו יצטרכו לעבור שעה נוספת ליום. במקרה זה לא יהיה גם צורך לפגוע בשכרם. כבר יש תקדימים חשובים בנושא זה. יש פניות נוספות, אבל תמיד יש ספק לגבי הסמכות החוקית לאשר דבר זה.

הכינותי הצעת חוק שהועברה למשרד ממשלה, וכאן יש הבדל רב. בנוסף על כך אינני חושב שצריך לקשור את העיון של חמישה ימי עבודה בשבוע במצוקה החולפת, אם גם חמורה, במצב התעסוקה בארץ. בהודמנת זו רצוני לברך על גילוי נפלא של סלידירות של אלפי פועלים שבזמנם וברצונם היו נכונים להקטין את מספר ימי העבודה שלהם, תוך כדי הקטנת שכרם, ובלבד שלא יפוטרו עובדים. הדומבר הוא כמובן באותם מפעלים שאינם מחזיקים לצורך ייצור

חוסר עבודה". לצערי ולצער כולנו, מספר המובטלים גדל מאז הגשתי את הצעת החוק. נדמה לי שלא אנונים — וחלילה לי מלהגנים לגבי מספר המובטלים — אם אגיד שמספר המובטלים הגיע ל-30 אלף. לפי התחזיות, על כל פנים לטווח הקצר, שאינו מעודדות, חייבים אנו להביא בחשבון — גם אם לא נהיה פסימיסטים אלא ריאליסטים בלבד — שמספר המובטלים יעלה במשך השנה ב-50%—100%. מיד אחרי הקטיף יתווספו כעשרת אלפי עובדים, העובדים כיום בקטיף, למספר מחוסרי העבודה.

חברי הכנסת. במצב זה בוודאי יש הצדקה ביתר שאת להנהיג שבוע עבודה של חמישה ימים כדי לשים קץ לחרפת המובטלים ולחרפת הרעב שיעוללה לבוא, או שכבר באה, כתוצאה מן האבטלה.

שמואל מיקונים (מק"י):

מה יהיה התשלום?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

נדבר על כך בוועדה.

שמואל מיקונים (מק"י):

מדוע? מדוע לא תאמר כאן? אני רוצה לדעת כיצד להצביע.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

זו אחת מבעיות היסוד. לא אנרג אחרי הפרובוקציה של חבר-הכנסת מיקונים. הלוואי ויכולנו לשלם בעד שישה ימי עבודה. תמורת חמישה ימי עבודה.

שמואל מיקונים (מק"י):

האם אתה מציע שישלמו בעד שישה ימים תמורת חמישה ימי עבודה?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אתה יודע תשובתי בנידון. כיום — לא. אך אני מקוה שיבוא יום ונגיע לכך שישלמו בעד שישה ימים תמורת חמישה ימי עבודה. בהצעת המקורית הצעתי הנהגת חמישה ימי עבודה בתשלום מלא. אבל לא על כך אנו מדברים עכשיו. עכשיו נהיה מאושרים ונסתפק בכך אם נוכל להסיר חרפת המובטלים.

שלמה פרלשטיין (גח"ל):

על-ידי הצעתך אתה רוצה להנציח חרפת המובטלים.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

ישום חוק ביטוח מפני אבטלה חשום מענק אין בהם כדי להסיר חרפת האבטלה. המענק אינו מועיל למובטל, אפילו הוא ניתן על-יסוד חוק, אין אותו לטובתו. לו עבודה, אם בלי עבודה, מתנוון ויחיד מבחינה מוסרית.

לרגל מצב האבטלה מותר לחשוב על הנהגת חמישה ימי עבודה בשבוע גם כמה שנוגע לעובדים בשירותים, במדינה, בחברות המקומיות ובמוסדות ציבוריים אחרים, כדי למנוע פיטורי עובדים במאמצים גדולים. ידועה לנו תכניתו של שר האוצר לפטר 3,500 עובדים מבין עובדי המדינה. וידועות לנו היטב ההתלבטויות של הרשויות המקומיות בענין זה.

חברי הכנסת, בטוח אני שהצדק והיושר החברתי והסוציאלי מחייבים חלוקת התעסוקה המצויה בין מספר מקסימלי של עובדים, והנהגת חמישה ימי עבודה בשבוע תתרום תרומה חשובה למטרה צודקת זו. אין שום הצדקה שבחקופה זו של

— הצעה לסדר-היום (אלון, תלמי, לורנץ, טובי, אבנרי); חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 11) (תלמי, קרגמן) —

לחמישה ימי עבודה בשבוע ימצא הפתרון לבעיית האבטלה. מעמד הפועלים לא יקבל דרך פסולה זו, מעמד הפועלים נאבק על עבודה מלאה. בכל מקום שמרחפת עליו סכנת פיטורים, הפועלים מתלכדים, ולמרות הלחץ שמופעל עליהם באותו כיוון ששיבת אותו שר העבודה, הם נאבקים על שמירת שבוע עבודה מלא לכל הפועלים תוך כדי התנגדות לפיטורים ונמצום מכסות העבודה.

בתנאים כאלה הצעה כזאת כפי שהועלתה עליידי חברי הכנסת לורנץ, באה לסייע למגמה הפסולה הזאת, ללחץ הפסול הזה על ציבור הפועלים לקבל על עצמו מספר מצומצם יותר של ימי עבודה וכן שכר מוקטן. לעומת זאת אנתנו קוראים לציבור הפועלים להגביר מאבקו למען עבודה מלאה לכל העובדים.

היו"ר א. תלמי:

אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להסיר את הענין מסדר-היום לא נתקבלה.

ההצעה להעביר את הענין לוועדת העבודה נתקבלה.

היו"ר א. תלמי:

הוועדה לחבר-הכנסת אבנרי בדבר הימנעותו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד הוישבת-ראש, כנסת נכבדה. התכוונתי להצביע בעד הצעת חבר-הכנסת לורנץ. אולם בנאומי הקצר הוא שיכנע אותי שאסור להצביע בעדה, ואילו היה נואם כל הזמן המוקצב לו, ייתכן שהיה מצליח לשכנע אותי להצביע נגדה.

הרעיון של ריכוז שעות העבודה בתמישה ימי עבודה בשבוע הוא עיקרון רצוי, ונתמוך בו. אך מה שמציע חבר הכנסת לורנץ זהו דבר אחר לגמרי. ראשית, הוא הציע להנציח את האבטלה, ולמעשה לצקת אותה לדפוסי קבע; שנית, להקטין את שכר העובדים; שלישית, לגרום להבטלת אמצעי הייצור המעטים שיש לנו בארץ. ובעיקר: הרבר שנאמר היום רק בחציפה, אבל שנאמר בפה מלא בפעמים קודמות: כל ההצעה הזאת, הבאה מסיעתו של חבר-הכנסת לורנץ, כוונתה לאפשר שיתוק המדינה כולה ביום השבת, העברת כל נופש וכידור ליום אחר בשבוע, והפיכת כל שבת ליום כיפור. לכן לא ניתן יד.

תקין תקן גדול מן ההרוש והם מייצרים פחות מן המקובל לרגל ירידה זמנית בביקוש. תקוותם של העובדים ושל המעסיקים שנענו לעובדיהם שלא יעברו חודשים רבים והמפעל יחזור לייצור מלא, ואז בלאו הכי יוכלו כל העובדים שם לעבוד שבוע מלא.

לפי הערכת ההסתדרות, תוך כדי בדיקה יחד עם משרד העבודה, כבר יש כיום למעלה מ-15 אלף עובדים, שחבריהם היו מועמדים לפיטורים, שעברו באופן וולונטרי לחמישה ימי עבודה בשבוע, עם שכר מקוצץ, והודות לכך לא פוטרו. אני מציע לא לערוב מעשה וולונטרי נפלא של שעת חירום בנוהגים ונוהלים בעבודה.

לכן אני משאיר לעצמי את האפשרות להופיע לפני ועדת העבודה של הכנסת יחד עם חברי לעבודה על מנת להגן על ההצעות שלנו, ואהיה מרוצה אם הצעת החוק שאנו מעבדים במשרד תספיק לעבור מן המליאה לוועדת העבודה באופן שיתכן שנוכה לדיון משולב ושלם בנושא. אני מציע להעביר את הצעת חבר-הכנסת לורנץ לוועדת העבודה.

היו"ר א. תלמי:

האם חבר-הכנסת לורנץ מסכים לכך?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אני מסכים.

היו"ר א. תלמי:

הצעה לחבר-הכנסת טובי.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מציע להסיר מעל סדר-היום את הצעתו של חבר-הכנסת לורנץ. אין זו התנגדות להנהגת שבוע עבודה בן חמישה ימים. אנחנו שואפים לכך, ופועלי ישראל יזכו ודאי להגיע לכך תוך כדי מאבקים, אך לא כפי שהציג זאת היום חבר-הכנסת לורנץ תוך הורדת שכר העבודה, תוך הורדת רמת החיים, כתרופה כביכול למכת האבטלה ההולכת ומתפשטת ואשר יש מי שרוצה — והדבר הוזכר מדבריו ושל שר העבודה — לראות בכך דבר חיובי כביכול המונע פיטורים ומצמצם את האבטלה. האבטלה מקיפה כיום למעלה מ-60 אלף עובדים ופועלים ויש סכנה שהמצב ילך ויחמיר.

לא בצמצום הכנסתם של העובדים עליידי העברתם

ז. חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 11), תשכ"ז — 1967 *

(קריאה ראשונה)

היו"ר א. תלמי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ז' של סדר-היום: חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 11), תשכ"ז—1967, קריאה ראשונה, — הצעת קבוצת חברי הכנסת. אבקש את חבר-הכנסת קרגמן להביא את הצעת החוק.

ישראל קרגמן (המערד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הנני מתכבד להביא לבית לקריאה ראשונה הצעת חוק מטעם חברי-הכנסת בדר, גולד, דגני, חוני, שמיטוב וקרגמן — הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 11), תשכ"ז—1967.

כידוע לחברי הכנסת, משכורתו של נשיא המדינה פטורה ממש הכנסה עלי-פי הוראות סעיף 9(א) לפקודת מס הכנסה, הקובע: "פטורים ממש: (1) משכורתו של נשיא המדינה". פטור זה אינו חל על הגימלה המשתלמת לנשיא בתום כהונתו, ולא על הגימלה המשתלמת לשאייריו. נמצא שלפי החוק הקיים משכורתו של נשיא המדינה אמנם פטורה ממש הכנסה, אך לא הגימלה המשתלמת לו או לשאייריו.

אנו מציעים שבסעיף 9 לפקודת מס הכנסה, במקום פסקה (1) יבוא: "משכורתו של נשיא המדינה והגימלה

— חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 11) (קרגמן, תלמי); חוק המילוח (ביטוח חיים) (תיקון) (תלמי, טובי) —

המשחלת לו או לשאריו על-פי סעיף 16 לחוק יסוד: נשיא המדינה".
אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים, על-מנת שתוכל להביאו לקריאה שניה ושלישית בכנסת.

היו"ר א. תלמי:

חברי הכנסת, לא נרשם איש לדיון על הצעת חוק זו,

ח. חוק המילוח (ביטוח חיים) (תיקון), תשכ"ז — 1966 *

(קריאה ראשונה)

היו"ר א. תלמי:

אנו עוברים לסעיף ה' של סדר-היום: חוק המילוח (ביטוח חיים) (תיקון), תשכ"ז—1966, קריאה ראשונה, — דיון. רשות הדיבור לחברי-הכנסת טובי.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כנסת נכבדה. הצעת החוק היא למעשה חלק מן המבנה התקציבי, שהתנהל עליו ויכוח עתה בכנסת ומוסיף להתנהל.

בהתנגדותנו להצעת החוק המוגשת — חוק המילוח (ביטוח חיים) (תיקון), רוצים אנו להתרעע באופן מודגש על אחד הצדדים השליליים של תקציב המדינה, והוא הגידול המתמיד והמסוכן של חובות המדינה, והאפי הגרעוני החמור שהם מקנים לתקציב.

חובות המדינה — חובות חוץ ופנים — הגיעו בסוף מארס ל-6.3 מיליארד לירות — 3.5 מיליארד לירות של מילות חוץ ו-2.8 מיליארד לירות של מילות פנים. בסוף שנת 1967 יגיע החוב החיצוני במטבע-חוץ ל-1,435 מיליון דולר, לעומת 1,330 מיליון דולר בסוף 1966 — גידול של 105 מיליון דולר, כלומר גידול של 8%.

מזהים ביותר ומסוכן עד למאד הוא גידול חובות המדינה, מאז 1957 גדל חוב המדינה מ-515 מיליון לירות עד למספר שנקבתי — 6.3 מיליארד לירות. זהו גידול בלתי-פרופורציונלי אף לגידול התקציב, לא הרגיל ולא תקציב הפיתוח. ואם בתקציב 1960/61 היו הלוואות חוץ ופנים בסך 230 מיליון לירות, שהיו או 40% מתקציב הפיתוח — מגיעות עתה הלוואות חוץ ופנים ל-1,460 מיליון לירות, המהווים 88.6% מתקציב הפיתוח. זה מביא לידי כך שבתקציב המדינה משלמים עתה כ-810 מיליון לירות ריבית והחזרת הלוואות — ריבית בלבד בשנת התקציב 1967/68 תגיע ל-360 מיליון לירות, לעומת 344 מיליון בשנת 1966/67. זהו גידול מסוכן מאד למבנה התקציב, והדבר העיקרי הנובע

מזה היא עומס גדל והולך יותר ויותר בצורת מיסים ישירים ובבלתי-ישירים על המוני העם.

מדיניות תקציבית כזאת מגבירה גם את תלות הכלכלית של הארץ בגורמים בין-לאומיים, מונופוליסטיים, וכתוצאה מכך גם את תלותה הפוליטית דרך ההלוואות, ובייחוד הלוואות חוץ, או דרך ההון הזר, כשמעבירים אליו אמצעי ייצור ואוצרות טבע במחירים זולים תוך הבטחת רווחים קלים וגדולים גם בדרך החזרת ההלוואות.

והשאלה היא: מניין נשלם את ההלוואות ההולכות וגדלות? הפירוש המעשי הוא מיסים חדשים, ישירים ועקיפים, הכבדת העול על המוני העם והשכבות העמלות. הממשלה מכריזה מצד אחד שלא תעלה את המיסים, ומצד שני היא מעלה בלי הרף את המחירים של מצרכים עממיים, אם על-ידי הקטנת סובסידיות ואם על-ידי הגדלת בלו וכוזמה, וכל זה פירושו מיסים עקיפים שישלמו אותם שכבות העם העמלות בראש וראשונה. מחיר החלב עולה ב-5% אגורות לבקבוק; מחיר הנפט עולה מ-177 אגורות ל-230 עד 250 אגורות לפח. אלו הן דוגמות מן הימים האחרונים, וזה לעומת ההכרזות הבומבסטיות שלא יועלו מיסים.

מדיניות התקציבית של הממשלה, שהיא לטובת בעלי ההון ומנוגדת לאינטרסים של המוני העמלים, הופכת מילווים אלה למעשה למס חדש, וכך מכריחים את המוני העם לשלם טיפין טיפין את העומס הזה שמטילה הממשלה לטובת הוצאות צבאיות מנופחות, מזה, ולטובת המונופולים ובעלי החברות הגדולות ובעלי ההון, מזה.

חוק זה הוא איפוא ביטוי לתקציב, שאנו מתנגדים לו. לכן אנו מציעים להחזירו לממשלה.

היו"ר א. תלמי:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — מחר בשעה 11. הישיבה הזאת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 17.44.